

Komentář Odborného panelu

6. Humanities and the Arts

Vypracoval: prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

Datum vypracování: 9. 8. 2021

Pro hodnocení výsledků VaV v 6. vědní oblasti není bibliometrická analýza na základě údajů z WoS vhodným nástrojem hodnocení. K tomuto závěru došel Odborný panel O6 už v prvním roce hodnocení (2018), tuto skutečnost ověřil (i se snahou do hodnocení nezařazovat oborově nepatřičné výsledky, zahrnující velmi významné procento) i v druhém a třetím roce hodnocení (2019-2020), kdy další bibliometrickou analýzu, prováděnou tímto způsobem, označil za zcela zbytečnou. Detailní argumenty jsou uvedeny v komentářích za předchozí roky, nemá smysl je znovu opakovat. Je tedy logické, že pokud byla bibliometrická analýza provedena stejným způsobem, jako v předchozích letech, je i závěr Odborného panelu 06 ve čtvrtém roce hodnocení (2021) obdobný, jako v předchozích letech:

Bibliometrická analýza dle WoS nemá pro 6. vědní oblast smysl, neposkytuje relevantní informace pro žádný z oborů této vědní oblasti a pro hodnocení VaV jednoznačně není vhodným nástrojem.

Komentáře oborových garantů za jednotlivé sub-fordy 6.1 až 6.3 připojuji níže (pro 6.4 a 6.5 neposkytuje databáze WoS relevantní data):

Ford: 6.1 History and Archeology

Vypracoval: doc. PhDr. Luboš Jiráň. CSc.

Datum vypracování: 16.6.2021

Bibliometrická data sebraná za rok 2019, jež se vztahují výsledkům Fordu 6.1, pouze potvrzují hodnocení, které obsahuje komentář vypracovaný v roce 2020 a který se zabýval interpretací bibliometrických dat za léta 2016 - 2018. Výsledky za rok 2019 dovolují pouze určitá upřesnění, která nic nemění na závěrech, učiněných již v roce 2020

Jak dokládají závěry hodnocení předložených výsledků za celý Ford 6.1, které byly učiněné v průběhu realizace modulu M1, úroveň obou oborů spadajících do tohoto fordů, tedy historie a archeologie, je zřetelně nadstandardní.

Tento poznatek ovšem neodráží v modulu M2 výsledky bibliometrické analýzy. Ta je založena na zcela odlišných hodnotících kritériích, která zcela míjejí výsledky, které jsou pro dané obory Fordu 6.1 typické a i v rámci mezinárodní komunity obecně preferované. Bibliometrická analýza vycházející z databáze WOS je potom pro sledované obory zcela nepoužitelná. Průměrně ca 30 zaznamenaných výsledků ročně, z nichž část by bylo vhodné přiřadit spíše jiným vědním oborům, žádnou podrobnější reflexi neumožňuje. Interpretace tohoto stavu může být taková, že výkonost subjektů zabývajících se obory archeologie a historie v ČR je naprosto minimální,

nebo taková, že používaná kritéria pro hodnocení výkonnosti těchto oborů v ČR jsou nepatřičná.

Proti nedostatečné výkonnosti rozhodně svědčí nejen hodnocení kvality předložených výstupů v rámci modulu M1, ale také počty a struktura výsledků zahrnující i výstupy nepostižitelné stanovenými bibliometrickými kritérii, jak je demonstruje na str. 73-74 a 148-149 materiál nazvaný „*Oborové bibliometrické srovnání výzkumných organizací za období 2016-2019 s rozlišením personálních oborových kapacit*“ (<https://ideaapps.cerge-ei.cz/web-app>). Zde provedená analýza jasně dokládá specifický charakter preferovaných oborových výstupů a nutnost stanovení odlišných hodnotících kritérií pro hodnocení výkonnosti subjektů zabývajících se obory Fordu 6:1.

Také podoba bibliometrických dat generovaných na základě výsledků obsažených v databázi SCOPUS za rok 2019 potvrzuje závěry a komentáře vypracované již v minulém roce. Zřetelný je nárůst počtu hodnocených (tady dosažených) výsledků, nicméně oscilace z hlediska poměrného zastoupení v decilu a jednotlivých kvartilech zůstává v rámci celého hodnoceného období pouze v jednotkách procent. I pro rok 2019 platí, že část publikací zahrnutých do bibliometrické analýzy neodpovídá svým zaměřením či předpokládaným obsahem Fordu 6:1. Jako příklad lze uvést výstupy typu: „*Model study of the leather degradation by oxidation and hydrolysis*“ nebo „*Has 'Strict liability' given way to a general 'Duty to compensate harm' in Czech law?*“

Potvrzuje se také opakovaně, že v rámci obou oborů Fordu 6:1. existuje určitý rozdíl v charakteru výstupů, který ovlivňuje jejich zastoupení v D1 a Q1. Zatímco archeologie, která víceméně vyčerpala klasické metodické přístupy a pro další rozvoj oborového bádání při řešení vlastních otázek nutně přistupuje k aplikaci širokého spektra přírodovědných metod, což se projevuje i v cílení publikačních výstupů, pro historické bádání není podobný metodický posun natolik zásadní. Proto také mají v pásmech D1 a Q1 výstupy oboru archeologie nejsilnější oborový hráči, tedy Archeologický ústav AV ČR, Praha, Univerzita Karlova, Západočeská univerzita v Plzni nebo Masarykova univerzita, vícečetné zastoupení, zatímco zastoupení výsledků náležejících oboru historie v těchto nejvyšších pásmech v roce 2019 zcela chybí a i v celém souboru hodnocených výsledků má velmi malé zastoupení. Je třeba opět zdůraznit, že toto vyplývá z odlišných oborových východisek. Předmět historického výzkumu a jeho převažující pramenná základna jsou více závislé na jazykovém a kulturním kontextu. Výrazná část oborového badatelského potenciálu je zcela logicky zaměřena na základní výzkum regionálních, národních a středoevropských dějin. Tato část oborového spektra, charakteristická pro každou historiografii, je nezastupitelná; přičemž výsledky jsou publikovány formou, kterou bibliometrická analýza vůbec nemůže postihnout. Tato skutečnost má potom vliv i na podobu tabulky prezentující nejvýznamnější organizace v oboru. Ta je vytvářena pouze podle zastoupení výsledků v D1 a Q1 a zcela tak ignoruje špičková historická česká pracoviště.

Je zcela nepochybné, že bibliometrický výkon hodnocený podle aktuálně nastavených kritérií, jež jsou všeobecně použitelná pro široké spektrum přírodovědných, technických a některých dalších oborů, je zcela nepoužitelný pro některé specifické humanitní obory. Získaná data jsou buď nedostatečná nebo zkreslující objektivní výkonost a také postavení jednotlivých oborových subjektů v mezinárodním srovnání.

Doposud vytvářené bibliometrické analýzy byly pro dané humanitní obory prospěšné zejména z toho hlediska, že vyvolaly diskuzi o potřebě specifického oborového hodnocení a příslib příslušných řídicích orgánů zaměřený na nové posouzení této problematiky a hledání racionálních východisek. Pokud by k tomu v rámci Modulu M2 nedošlo, mohlo by rigidní uplatňování výsledků bibliometrického výkonu ve svém důsledku těžce poškodit rozvoj postižených humanitních oborů především na vysokých školách.

English resume

The bibliometric data collected for 2019, which relates to the results of Ford 6.1, only confirms the assessment contained in the commentary produced in 2020, which dealt with the interpretation of the bibliometric data for 2016-2018.

As evidenced by the conclusions of the evaluation of the submitted results for the whole of Ford 6.1, which were made during the implementation of Module M1, the level of the two disciplines covered by this Ford, i.e. History and Archaeology, is clearly above standard.

However, this observation is not reflected in module M2 by the results of the bibliometric analysis. The latter is based on completely different evaluation criteria, which completely miss the results that are typical for the disciplines of Ford 6.1 and generally preferred even within the international community. The bibliometric analysis based on the WOS database is then completely inapplicable to the disciplines under consideration.

Also, the form of the bibliometric data generated on the basis of the results contained in the SCOPUS database for 2019 confirms the conclusions and comments already made last year. There is a clear increase in the number of results evaluated, but the oscillation in terms of relative representation in decile and quartiles remains only in units of percentages over the entire evaluation period. It is also true for 2019 that some of the publications included in the bibliometric analysis do not correspond to the focus or expected content of Ford 6.1.

There is no doubt that the bibliometric performance evaluated according to the currently set criteria, which are generally applicable to a wide range of natural and technical sciences, is completely inapplicable to some specific humanities disciplines. The data obtained are either insufficient or distort the objective performance as well as the position of individual disciplines in international comparisons.

The bibliometric analyses produced so far have been useful for the humanities in particular in that they have generated discussion about the need for discipline-specific assessments, but the data themselves distort the actual level of these disciplines.

Ford: 6.2 Languages and Literature

Vypracoval: Mgr. Jiří Koten, Ph. D.

Datum vypracování: 24. 6. 2021

Základní otázky – obory FORD

1. **Jaká je úroveň oboru v ČR v mezinárodním srovnání? (Je podle vašeho odborného názoru komentovaný obor – při pohledu neomezujícím se pouze na bibliometrická data - na úrovni srovnatelné s vyspělými zeměmi? Případně srovnatelný se zeměmi s obdobnými, pro daný obor relevantními, podmínkami - kulturními, ekonomickými, společenskými ...)**

Úroveň oboru je dlouhodobě **stabilní, bez výkyvů**, česká věda v hodnocené podoblasti je podle mého soudu **konkurenceschopná** a srovnatelná v parametrech „nových členských států“ EU27; patří k nejvýkonnějším v rámci někdejšího východního bloku, a to navzdory setrvalé nízkým investicím do vědy a inovací v podoblasti (např. v parametrech OECD) a celkovému nedostatku uznání i nízkému společenskému očekávání, které provází nejen podoblast Languages and Literature, ale humanitní vědu v ČR obecně.

2. Je tato úroveň adekvátně reflektována zpracovanou bibliometrickou analýzou? Je zde rovněž možnost stručně uvést významné znaky publikační kvality a publikační zvyklosti oboru neobsažené v analýze Modulu 2.

Bibliometrické ukazatele nejsou vhodné pro hodnocení humanitní vědy, a to především proto, že se subford, jak jej chápe tuzemská tradice, nepřekrývá s mnohem „elastičtější“ chápáním podoblasti plošně v zahraničí. Některé rešeršované výsledky (uplatňované např. ČVUT nebo Ústavem termomechaniky AV ČR) jednoduše vylučujeme z oblasti humanitní vědy, doporučuji je tedy uplatnit jinde (v příloze vyznačují sporné výsledky). Je ovšem nutné konstatovat, že **bibliometrické ukazatele databáze SCOPUS mají podstatně větší relevanci než zcela nevypovídající a nepoužitelné výsledky databáze WoS**, která je k oborům podoblasti 6.2 naprosto necitlivá a řadu výsledků vůbec neeviduje (např. celou oblast věd o literatuře).

3. Do jaké míry se informace o nejvýznamnějších periodických v databázích WoS a Scopus překrývá? Nakolik přináší Scopus podstatné informace o oboru navíc?

Databáze SCOPUS je pro šestou vědní oblast – minimálně to platí o podoblasti 6.2 – **mnohem vhodnějším ukazatelem** než zcela nepoužitelná databáze WoS, kterou bych doporučil nadále nerešeršovat a nemrhat vynaloženými prostředky. Naopak **výsledky databáze SCOPUS si určitě zaslouží report**, protože o oborech 6.2 databáze poskytuje podstatné informace, které jsou mimo možnosti detekce WoS.

Mj. lze na základě analýzy tvrdit, že v podoblasti **stoupá počet hodnocených výsledků**, což bych ale spojoval i se zařazením některých tuzemských publikačních platform do databáze (do vývoje počtu výsledku se jednoduše promítly větší publikační možnosti). Produkce v D1, Q1 sice zjevně zaostává (v ČR pouze 5% v D1, některé výsledky navíc do 6.2 nepatří), ale např. už Q2 je na úrovni 32%, což převyšuje 24% mezinárodního srovnání. Přes nedokonalost bibliometrických indikátorů si troufám uvedená čísla považovat za potvrzení závěrů o konkurenceschopnosti tuzemské vědy v hodnocené podoblasti (viz odpověď na otázku č. 1).

4. Má obor vysokou úroveň své produkce ve srovnání se světem? Dochází v daném oboru k nadprodukcí v méně kvalitních segmentech? Pokud ano, jak byste ji vysvětlili?

Analýza bibliometrických ukazatelů SCOPUS potvrzuje **vzestupný trend ve vývoji počtu výsledků**, v r. 2019 byl celkem rapidní. Trend nelze spojovat výhradně s vědeckým výkonem, podstatné je zejm. začlenění tuzemských časopisů do analyzované databáze. Protože se po r. 2019 podařilo uspět dalším odborným časopisům (nově jsou v databázi např. Slovo a smysl, Bohemica Litteraria), očekávám další navýšení produkce. O nadprodukcí v méně kvalitních segmentech hovořit nelze, **produkce celkem přirozeně odráží pásma nejvytěžovanějších časopisů** (Slovo a slovesnost, Česká literatura), tuzemské obory podoblasti 6.2 spíše nemají dostatek adekvátních platform pro výsledky v Q1, kam pronikají i výsledky mimooborové a neuznatelné (uplatněné mj. ČVUT, fakultními nemocnicemi, Národním ústavem duševního zdraví apod.). Shrnutí: **uplatněné výsledky jsou spíše odrazem publikační dostupnosti než dokladem (ne)dostatečné excelence**. Benchmark mediánů ale vychází celkem lichotivě pro ČR (89%), zkresluje ho ale započítání konfuzních výsledků.

5. Dochází k významným překryvům s jinými obory, zejména u článků ve vyšších pásmech? Můžete to stručně okomentovat? Odpovídají publikace klasifikované jako D1 a Q1 předpokládaným obsahem a zaměřením skutečně výzkumu v oboru FORD do jakého jsou přiřazeny (viz seznam jednotlivých článků v přílohách).

Už výše uvádím, že k překryvům v D1, Q1 dochází, některé z výsledků zdánlivě nejhodnotnějších tuzemská tradice neakceptuje jako výsledky hodnocené vědní podoblasti (v příloze značím červeně, žlutě značím výsledky sporné). Konfuzně se v podoblasti objevují mj. výsledky z oblastí 5.8, 5.9, ale i 5.1 nebo 6.1. Potvrzuje se, že tuzemská věda subfordu 6.2 na výsledky D1 dosáhnout dokáže, nejúspěšnější je tradičně Univerzita Karlova a Masarykova univerzita.

6. Jaké VO jsou podle oborových bibliometrických zpráv v daném oboru nejvýznamnější z hlediska produkce v D1 a Q1? Odpovídá významný podíl na špičkových výstupech relativně velikosti VO (viz refereční údaje a vaše znalosti oboru)?

Výše uvádím, že jasně „nejúspěšnější“ VO jsou Karlova univerzita a Masarykova univerzita, výsledky D1 a Q1 jsou ale v důsledku překryvů zkreslené, nelze přijmout skutečnost, že v oblasti 6.2 vyniká např. ČVUT nebo fakultní nemocnice. **Významný podíl na špičkových výstupech je ale přirozeným odrazem velikosti a výzkumných kapacit nejúspěšnějších VO.**

Za vypovídající ale považuji pořadí z hlediska objemu produkce, které tolik nedeformují překryvy. Za průkazné tedy považuji potvrzení špičkové výkonosti Karlovy univerzity (26% podíl na oboru), Masarykovy univerzity (18%), Univerzity Palackého (13%), UJČ AV ČR (7%), Ostravské univerzity (6%) a ÚČL AV ČR (5%). Opět se potvrdilo, že produktivita odráží kapacity VO.

Základní otázky – významné VO v oboru

7. Jaký je bibliometrický profil nejdůležitějších z těchto VO ve srovnání s benchmarky (svět, ČR)? Dosahují dle bibliometrie světové úrovně, případně ji převyšují?

Bibliometrický ukazatel nepovažuji za plně vypovídající, v podoblasti 6.2 plní funkci solidní orientace o oborové produkci. Ve srovnání se světem je tuzemský benchmark nižší, je ale poměrně stabilní, bez výkyvů a u silných institucí nejde hovořit o neporovnatelnosti (UK např. 24% vs. svět 32% v Q1).

8. Je podle vašeho názoru bibliometrický výkon zásadní také z hlediska mise těchto VO? (Např. některé VO věnující se aplikovanému výzkumu mohou mít významný výkon v M2, ale z hlediska jejich mise nemusí mít zásadní úlohu.)

O misi VO bibliometrické ukazatele mnoho nevypovídají, a to ani vhodnější databáze SCOPUS. Potvrzuje se ale např., že regionální univerzity nemají velký podíl na objemu tuzemské vědecké produkce, jejich mise spočívá především v oblasti vzdělávání. Spíše než o vědecké nekvalitě je ale třeba hovořit o nedostatečných výzkumných kapacitách.

9. Změnila bibliometrická analýza SCOPUS zásadním způsobem Váš pohled na některou z hodnocených VO?

Bibliometrická analýza SCOPUS spíše potvrzuje trvalé trendy, v podoblasti 6.2 je ale databáze SCOPUS jediným možným východiskem při utváření pohledu na VO, analýza

WoS je nepoužitelná, pro řadu podoborů nemá kategorie, resp. výsledky neeviduje. O kvalitě tuzemské humanitní vědy nemůže rozhodovat kritérium AIS.

10. Existují v oboru VO, které podle Vašeho názoru produkují významný podíl národních výsledků, přesto se mezi špičkovými VO podle bibliometrie neobjevují?

Podle mého soudu je **relevantním ukazatelem zejm. tabulka 5** – nejvýznamější organizace z hlediska objemu produkce. Výsledky jsou nepřekvapivé, přirozeně odrážejí velikost a kapacity VO. České VO, které by byly produktivní a generovaly nebibliometrizovatelné výsledky, v podoblasti 6.2 spíše nejsou. Zvážit lze snad určitý podíl organizací s dominantně odlišnou misí, např. knihovny a muzea (NK, MZK apod.).

Summary

Compared to the bibliometric analysis based on the Web of Science database, the SCOPUSbased analysis proves to be useful. Despite the inclusion of confusing results, the analysis has a descriptive value and is able to capture the essential phenomena of Languages and Literature production. Area 6.2 is internationally competitive and stable. It can succeed on the scale of the new Member States of the European Union. Overall production is rising – partly due to the increasing number of searched journals. For example, the evaluation of research organizations according to the number of results seems reliable. In the future, the bibliometric report of the field 6.2 must be based on SCOPUS. For now, I would recommend an additional function to the M2 module.

Ford: 6.3 Philosophy, Ethics and Religion

Vypracoval: doc. Martin Nitsche, Ph.D.

Datum vypracování: 30. 6. 2021

Statistika národních výsledků obsažených v indexovaných časopisech WoS (tj. vykazujících AIS) *není použitelná* pro bibliometrické hodnocení v oborech 6. 3., protože neobsahuje nejvýznamnější oborové časopisy, mezinárodní ani národní. Evidovaných výsledků za oblast 6.3. je proto velmi málo; za roky 2016 až 2019 jen 26. Pokud se však započítají časopisy obsažené ve WoS, ale nevykazující AIS (a tedy nevstupující do statistiky), jedná se za stejné roky o 739 výsledků. Tato disproporce (26 vs. 739 výsledků) nejlépe dokládá nevyužitelnost WoS pro hodnocení výsledků v sub-fordu 6.3. Pokud by indexy AIS byly vypočítávány i pro časopisy z oblasti humanitních věd, mohla by bibliometrie vzhledem k počtu 739 výsledků poskytnout vypovídající obraz o národní produkci v oborech 6.3. – dokládá to i jen zběžný pohled na seznam těchto výsledků a institucí, k nimž jsou afiliovány.

WoS redukuje oblast 6.3. pouze na aplikovanou etiku, logiku, filosofii vědy, lékařství a sportu. V Q1 a Q2 podle AIS se díky metodice WoS objevují pouze časopisy na pomezí s technologiemi, ekonomii, přírodními a lékařskými vědami. Ty jsou bez ohledu na jejich význam pro hodnocení v panelu 6.3. podružné.

Podle bibliometrie WoS *nelze hodnotit* vědeckou práci v oborech skupiny 6.3. Z toho důvodu nepovažuji za vhodné odpovídat na otázky kladené v osnově odborných komentářů. Statistika podle WoS nedovoluje mezinárodní srovnání úrovně oboru v ČR, protože podle WoS nelze hodnotit ani národní výsledky v jiných státech EU, ani celosvětovou produkci (není fakticky, co

porovnávat, protože oborové časopisy nejsou ve WoS indexovány). Stejně tak se nelze vyslovovat o významu jednotlivých VO v oboru, protože obor není statistikou podle WoS dostatečně pokryt.

Pro obory 6.3. se stabilně ukazuje vhodnějším nástrojem bibliometrického hodnocení databáze Scopus, v níž jsou zastoupeny všechny relevantní oborové časopisy (včetně několika českých a slovenských). Bibliometrie pracující s indexem SJR také pro tyto obory nabízí mnohem obsáhlejší seznam národních výsledků.

Summary

The statistics of national results according to the WoS indexed journals (i.e., reporting AIS) are not applicable for bibliometric evaluation in the sub-ford 6.3., since the majority of important journals in the field, both international or national, is not contained. There are only few results in the statistics with AIS; for the years 2016 to 2019 only 26. However, if the journals included in WoS but without AIS (and therefore do not enter the statistics) are included the number of results grows to 739 for the same years. This disproportion (26 vs. 739 results) best demonstrates the unsuitability of the WoS for evaluating results in sub-ford 6.3.